

שיטות מחקר כמותניות

פרק 13 - מבחן לדוגמא 4

תוכן העניינים

1. מבחן לדוגמא 4 1

מבחן לדוגמא 4:

שאלות:

- 1) אחד הממצאים המוכרים במחקרים בפסיכולוגיה מלמד, כי להתנסות בחוסר אונים נלמד* השפעות שליליות (למשל: חרדה, ביצוע ירוד).
 חוקר (להלן חוקר א') העלה השערה, כי עשיית פעילות מסוג כלשהו לאחר התנסות בחוסר אונים נלמד תצמצם את ההשפעות השליליות של התנסות זו. למחקר נדגמו 60 נבדקים (בגילים 20 עד 30). בשלב ראשון הועברה לכולם התנסות של חוסר אונים נלמד. בשלב שני הנבדקים חולקו מקרית לאחת משלוש קבוצות (תנאי ניסוי). לפני בצוע המניפולציה (ההתערבות הניסויית) החוקר ריכז את הנבדקים באותו חדר ומדד את:
- א. רמת החרדה באמצעות שאלון חרדה שכלל 30 פריטים שלגבי כל אחד מהם התבקש הנבדק לציין עד כמה הוא מאפיין אותו על סולם שבין 1 (כלל לא) לבין 5 (מאוד).
- ב. רמת ההספק בביצוע מטלה פשוטה - הנבדק התבקש לסמן את האות "ג" בדף שכלל אותיות מעורבות רבות. החוקר ספר את מספר האותיות שהנבדק הספיק לסמן בזמן נתון.
- בשלב שלישי ביצע החוקר את ההתערבות הניסויית:
- קבוצה א' - אכלה שוקולד.
 קבוצה ב' - עשתה התעמלות אירובית.
 קבוצה ג' - שימשה קבוצת ביקורת ולא עסקה בכל פעילות.
- בשלב רביעי שוב רוכזו הנבדקים באותו חדר, מילאו אותו שאלון חרדה וביצעו אותה מטלה שתוארה לעיל.
- תוצאות המחקר העלו, כי במדידה שלפני ההתערבות לא היו הבדלים בין הקבוצות, לא בחרדה ולא בביצוע. במדידה שלאחריה, לא נמצאו הבדלים בין קבוצות א' ו-ב', אך קבוצה ג' הייתה חרדה יותר וביצועה היה טוב פחות משל קבוצות א' ו-ב'.
- עוזרי המחקר שהעבירו את השלב הרביעי לא ידעו לאיזו קבוצה שייך כל נבדק, שכן הם היו שונים מאלה שהעבירו את השלב השלישי.
- א. מהו המשתנה הבלתי תלוי התיאורטי?
 מהו המשתנה הבלתי תלוי התצפיתי ומה הם ערכיו?
- ב. מהו המשתנה/ים התלוי/ים התיאורטי/ים?
 מהו המשתנה/ים התלוי/ים התצפיתי/ים? ומה הם ערכיהם?
- ג. מהו סוג ההגדרה האופרציונלית של כל אחד מהמשתנים?
 ניסויית או נמדדת? הסבר.

* חוסר אונים נלמד - פרוצדורה שבמהלכה הנבדק לומד לחוש חוסר אונים; למשל, בוחן מציג לנבדק סדרת שאלות וכשהנבדק עונה - בין אם תשובתו נכונה או שגויה - הבוחן אומר לו כי תשובתו אינה נכונה.

ד. הצג בצורה סכמטית את מערך המחקר וציין במילים מה מבטאים הסימנים השונים.

ה. האם תוצאות המחקר נתונות לאיום של היסטוריה? מדידה? הסבר בקצרה במונחי שליטה בשונות.

הקדמה לסעיפים ו', ז':

חוקר ב' טוען, כי "עדיפות" קבוצת השוקולד על קבוצת הביקורת (חרדה נמוכה יותר וביצוע טוב יותר) לא הייתה משום שבקבוצה זו נעשתה פעילות (לאחר ההתנסות בחוסר אונים נלמד) אלא משום שבה סופק הרעב.

ו. האם זוהי טענה של ארטיפקט או של קונפאונדינג? הסבר.

ז. חוקר א' טוען, כי התוצאות שנתקבלו מעידות שטענת חוקר ב' אינה נכונה. הסבר.

ח. הנח כי נמצא הבדל בין הקבוצות בגיל.

בקבוצה ג הגיל הממוצע היה נמוך במובהק מאשר בקבוצות א' ו-ב'. חוקר ב' טוען, כי עובדה זו היא האחראית ל"נחיתות" של קבוצה ג' (חרדה גבוהה יותר וביצוע ירוד יותר במדידה שאחרי ההתערבות). על איזה תוקף ועל איזה איום לתוקף מדובר? הסבר בקצרה.

ט. חוקר ב' טוען כי כדי למנוע את הבעיה שצוינה בסעיף הקודם (ח'), על חוקר א' היה להחזיק את הגיל קבוע בתוך כל קבוצה. האם אתה מסכים להצעתו? הסבר במונחי שליטה על שונות.

י. החוקר השתמש בטכניקה ידועה על מנת למנוע הטיה הקשורה בנסיין.

i. ציין את שם ההטיה?

ii. ציין את שם הטכניקה?

יא. ציין מהי הבעיה האתית הבולטת במחקר זה.

יב. האם "התמרמרות נבדקי קבוצת הביקורת" יכולה להיות בעיה אתית במחקר זה? הסבר.

(2) במטרה לבחון מדוע אנשים עושים ברית מילה לילדיהם הועבר שאלון למדגם של הורים יהודים שעשו ברית מילה לילדיהם. בשאלון נשאלה, בין היתר, השאלה הבאה: "מדוע מלתם את ילדכם?"

א. כי זוהי מצווה.

ב. כי אני יהודי.

ג. על מנת להרגיש שייכות לעם היהודי.

ד. על מנת שהילד לא יסבול בהיותו שונה משאר הילדים.

ה. כי זה בריא.

ו. מסיבות של לחץ חברתי.

ז. לא מלתי את ילדי.

- על הנבדק היה לבחור תשובה אחת מבין אפשרויות התשובה הללו.
השאלון הועבר למדגם של 100 אנשים, 50 מהם דתיים ו-50 חילוניים.
- א. האם אפשרויות התשובה עומדות בקריטריונים של המיצוי, הזרות והרלוונטיות? נמק.
- ב. הצע נוסח שונה הפותר את הבעיות באפשרויות התשובה.
- ג. החוקר בחן את ההבדל בין הורים בעלי השכלה אקדמית לבין הורים חסרי השכלה אקדמית לגבי בחירה בסיבה דתית כלשהי (א', ב' או ג'). לא נמצא הבדל.
- האם ניתן להסיק כי רמת ההשכלה (אקדמית / לא אקדמית) משפיעה על בחירה בסיבה דתית? הסבר.
- ד. האם השאלה שנשאלה היא מדד תגובתי או לא? הסבר.
- (3) חוקר בנה שאלון חדש לבדיקת חששנות. השאלון כלל 25 פריטים, שלגבי כל אחד מהם נתבקש הנבדק לציין עד כמה הוא מתאים לו, על סולם שבין 1 (כלל לא) ל-4 (מאוד).
- השאלון הועבר ל-90 תלמידים. α של קרונבך שהתקבלה = 0.82.
- א. החוקר העביר את אותו השאלון לאותם נבדקים לאחר כחודש. המתאם בין תגובות הנבדקים בהעברה הראשונה לבין תגובותיהם בהעברה השנייה היה 0.60. מהו סוג בדיקת המהימנות שערך החוקר? ציין בלבד.
- ב. החוקר הופתע כי הערך שהתקבל בסעיף א' (0.60) היה נמוך יותר מערך α שהתקבל (0.82). האם יש מקום להפתעתו? הסבר במונחי המקורות לשונות הטעויות שאליהם רגישים שני מדדי המהימנות.
- ג. במועד השני העביר החוקר לנבדקים בנוסף לשאלון החדש, שאלון חרדה קיים (הנח כי הוא מהימן ותיקף). התקבל מתאם של 0.70 בין תגובות הנבדקים לשאלון החששנות שהועבר בהעברה השנייה לבין תגובות הנבדקים לשאלון החרדה.
- i. האם החוקר ערך בדיקת תוקף או בדיקת מהימנות? ציין בלבד.
- ii. מאיזה סוג? הסבר במונחי שיטות / תכונות.
- iii. מה אומר המתאם שהתקבל (0.70) על ערכו של השאלון החדש לבדיקת החששנות? הסבר.
- ד. הנח כי בהעברה הראשונה פסיכולוג אף ראיין כל נבדק על מנת לעמוד על נטייתו לחששנות. התקבל מתאם של 0.20 בין תגובות הנבדקים לשאלון החששנות שהועבר בהעברה הראשונה לבין הציון שנתקבל מהפסיכולוג.
- i. האם זוהי בדיקת תוקף או מהימנות? הסבר במונחי שיטות / תכונות.
- ii. האם התוצאה אומרת משהו על ערכו של שאלון החששנות? הסבר בקצרה.
- ה. מה יהיה ציון המינימום ומה יהיה ציון המקסימום באינדקס מהסוג של ליקרט שיבנה לשאלון החששנות שתואר בהקדמה לשאלה?

4) לפניכם 3 תת-שאלות אמריקאיות על היחידה האנתרופולוגית. לגבי כל שאלה, בחרו את התשובה הנכונה והעתיקו אותה לתוך מחברת הבחינה. שימו לב: סימון התשובה שבחרתם בשאלון הבחינה לא ייבדק שכן השאלונים נגרסים לפני בדיקת הבחינות.

- 4.1) מהו הרעיון שעליו מבוסס עיקרון הסביבה הטבעית במחקר אנתרופולוגי?
- החוקר צריך להיות מעורה בחיי הסביבה אותה הוא חוקר.
 - המחקר נערך במקום התרחשות המאורעות בזמן אמת.
 - הגורמים המרכזיים בחברה שזורים זה בזה ולכן אי אפשר לבודד אותם.
 - תשובות ב' ו-ג' נכונות.
 - תשובות א', ב' ו-ג' נכונות.

- 4.2) מחקר אנתרופולוגי יכול להיעשות:
- רק על חברות קטנות ומבודדות.
 - רק על מספר תרבויות בו זמנית.
 - על כל סוג חברה בתנאי שחוזרים שוב ושוב לשדה.
 - על כל סוג חברה.

- 4.3) שני הפתרונות המתודולוגיים שנוקטים אנתרופולוגים הם:
- קריאת ספרות מקצועית וניסוח השערה, שימוש בתצפית כשיטת מחקר עיקרית.
 - השגת הכרה חברתית ושימוש במודיעים.
 - איסוף נתונים בשיטות רבות במקביל והשגת הכרה חברתית.
 - אופרציונליזם מרובה ואיסוף בשיטות רבות במקביל.

תשובות סופיות:

- (1) א. ב"ת תאורטי: עשיית פעילות לאחר התנסות בחוסר אוניס נלמד, ב"ת תצפיתי: סוג הפעילות, ערכים: א. אכילת שוקולד / ב. פעילות אירובית / ג. ללא פעילות.
- ב. תלוי תאורטי: 1. חרדה, 2. ביצוע, תלוי תצפיתי: 1. רמת חרדה כפי שנמדדת בשאלון, 2. רמת הספק כפי שנמדדה באמצעות מטלה.
- ג. ב"ת: ניסויית, תלוי: נמדדת.
O	X_1	O	R
O	X_2	O	R
O	X_3	O	R
- R - הקצאה מקרית, O - מדידה "לפני" מ.ת, X_i - ערכי המ.ב.ת, O - מדידה "אחרי" מ.ת.
- ה. לא. ו. קונפאונדינג. ז. צודק.
- ח. תוקף: פנימי, איום: סלקציה. ט. לא. י. צפיות הנסיין.
- ii. הנסיין עיוור למניפולציה. יא. גרימת סבל לנבדק.
- יב. כן.
- (2) א. לא. ב. ראה סרטון. ג. לא. ד. מדד תגובתי.
- (3) א. מהימנות מבחן חוזר. ב. לא. ג. i. תוקף.
- ii. שאלון. iii. אין תוקף מבחין. ד. i. תוקף מתכנס.
- ii. ראה סרטון. ה. מיני: 25, מקסי: 100.
- (4) 4.1. ו'. 4.2. ד'. 4.3. ה'.